

Alt vi deler

Oppgavehefte i personvern for ungdomsskole

Ombudet for
barn og unge
Akershus, Buskerud og Østfold

Alt vi deler

Ungdomsskole

Personvern handler om retten til et privatliv og retten til å bestemme over egne personopplysninger. Personopplysninger er alle opplysninger som kan knyttes til deg, på en eller annen måte, som for eksempel navn, bilder, fødselsnummer, adresse, eller hva du gjør på nettet. Du har rett til å bestemme hva du vil dele om deg selv, med hvem.

FNs barnekonvensjon, som er tatt inn som en del av norsk lov, gir barn en selvstendig rett til et privatliv og et personvern. Det betyr at du har rett til å ha deler av livet ditt for deg selv.

Fra du er født, bestemmer foreldrene dine over deg og dine opplysninger. Men etter hvert som du blir eldre, skal du bestemme mer og mer selv. Dette innebærer at du har rett å kreve mer og mer privatliv, også fra dine egne foreldre.

I dag handler klassens time om personvern og delingskultur – altså hvordan vi tar vare på oss selv og hverandre når vi bruker telefoner, spill, sosiale medier og andre digitale tjenester.

Hvordan kan dere som klasse øve på å forstå hva personvern er?

Og hvordan kan dere stille spørsmål som gjør at dere styrker deres eget personvern på skolen?

Formål:

Eleven skal kunne reflektere over eget personvern i hverdagen, forstå hva personopplysninger er og hvordan personvernet påvirkes av egne og andres valg og delingspraksis.

Gjennom øktene skal eleven få innsikt i:

- Hva personvern er og betyr for dere i hverdagen
- Hvorfor det er viktig å kunne noe om personvern
- Hva gjør man når noen bryter personvernet
- Hvorfor det er viktig å ha kontroll på hva som deles om dere
- Hvordan dere kan sette grenser – og respektere andres

Opplegg 1 - Personvern og delingskultur

Personvern handler om retten til et privatliv og retten til å bestemme over egne personopplysninger. Personopplysninger er alle opplysninger som kan knyttes til deg, på en eller annen måte, som for eksempel navn, bilder, fødselsnummer, adresse, eller hva du gjør på nettet. Du har rett til å bestemme hva du vil dele om deg selv, med hvem.

Varighet: 15 minutter

Kilde: tenk.no

Video: <https://tenk.faktisk.no/quiz/hva-kan-du-om-personvern>

Fremgangsmåte:

1. Del elever i par/grupper
2. Vis quizen på storskjerm i klasserommet
3. Gå inn på lenken til quizen over.

Refleksjon før quiz:

- Var dere klar over at det finnes egne lover om retten til privatliv?
- Hvorfor tror dere at slike lover finnes?

Gjennomføring

1. Gå rolig gjennom de syv spørsmålene. Bruke tid på hver oppgave.
2. Gå igjennom spørsmålene i felleskap. Bytt på hvilken gruppe som får svare høyt.
3. Still spørsmål til elevene underveis:
 - Var dere klar over dette?
 - Var det noen av svarene som overrasket?

Opplegg 2: Digitale spor og hverdagsvalg

Varighet: 60 minutter

Kilde: dubestemmer.no

Video: [Digitale spor | ungdomsskole/VGS](#)

Fremgangsmåte:

4. Del klassen inn i grupper på 4–6 elever.
 5. Se filmen (over)
 6. Jobb i gruppene med oppgavene under
- Det kan være vanskelig å se for seg den store mengden opplysninger man har gitt fra seg.
 - Lag en liste over alle selskapene dere tror har informasjon om dere: både private (slik som banker, apper, telefonoperatører, treningsstudioer og så videre), og offentlige (slik som staten, kommuner, sykehus og skoler). Hvor mange klarer dere å finne?
 - Lag så en tidslinje over en gjennomsnittsdag i livet deres (fra dere våkner til dere legger dere), og før opp alle gangene dere tror det registreres noe et eller annet sted om bevegelsene og handlingene deres. Blir dere overrasket over omfanget?
 - Informasjon dere deler på nett eller i åpne grupper i dag, kan skape utfordringer for dere i fremtiden. Diskuter:
 - Hvis du for eksempel stadig legger ut informasjon på nett om at du er glad i fart og spenning, driver ekstremsport og tar sjanser. Hvem kan kunne være interessert i denne informasjonen senere? Vil det være ok om forsikringsselskapet får tilgang til denne informasjonen om deg den dagen du blir gammel nok til å kjøpe ny bil og ønsker å forsikre den?
 - Kommer dere på andre sammenhenger der det ikke er heldig om noen leser alt dere har delt åpent på nett?
 - Velg to apper dere har på telefonen:
 - Prøv å finne ut hva slags informasjon om dere eller kontaktene deres appene har tilgang til.
 - Hva tror dere appene trenger denne informasjonen til?

- Hjelp hverandre med å finne ut hvordan dere kan:
 - slette historikken i en nettleser
 - slette alle midlertidige filer ("temporary internet files")
 - slette søkeord dere har brukt i en søkemotor (slik som Google)
 - endre personverninnstillingene i nettleseren
 - endre personverninnstillingene på et sosialt medium der dere har profil
- Hvert sekund blir det gjort 40 000 søk på Google. Selskapet selv formidler at treffene er objektive og selvstyrte.
 - Har dere gjort søk som har gitt uventede treff?
 - Finnes det gode grunner til at Google skal kunne overstyre rangeringen av søketreff?
 - Diskuter begrepet "filterboble". Hvilke konsekvenser kan en slik funksjon der man bare får søketreff som samsvarer med det du har søkt på tidligere, ha for deg, samfunnet du lever i og for demokratiet?
- Uttrykket "målet helliger middelet" betyr at noen bruker tvilsomme metoder som de rettferdiggjør ved at målet er ekstremt viktig å oppnå. Innenfor personvern og teknologi ser vi eksempler på dette.
 - Kan dere komme på eksempler på at personvernet må vike til fordel for andre mål?
 - Hvor villige er dere til å ofre eget personvern til fordel for et viktigere mål?

Prosjektets arbeidsgruppe:

Lill Therese Sørvik, Personvernombud for Akershus fylkeskommune

Lovise Omoijuanfo Ribe, Personvernombud for Buskerud fylkeskommune

Line Mostad Samuelsen, Personvernombud for Østfold fylkeskommune

Henrikke Bugdø-Aarseth, Ombudet for barn og unge i Akershus, Buskerud og Østfold

Hilde Arntsen, Ombudet for barn og unge i Akershus, Buskerud og Østfold